

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אמור

(חלק כב שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת אמור, דיי אייר, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

אמור ב

וכן קרבנות החג, ואילו מצות הישיבה בסוכה נאמרה רק לאחרי זה, בסוף הפרשה, ואם כן היה לו לומר כאן „חג שבעת ימים גו'“ (בלא התיבה „הסוכות“)?

ומבאר בזה בתו"כ, „לפי שנאמר כו'“: מאחר שהכתוב „בסוכות תשבו שבעת ימים“ נאמר בסוף הפרשה, לאחרי שנאמר „בחמשה עשר יום לחודש השביעי גו' תחוגו את חג ה' שבעת ימים⁸, איני יודע אם כוונת הכתוב „בסוכות תשבו שבעת ימים“ היא לשבעת ימי החג עצמם („שבעה ראשונים“, שתחילתם בט"ו בחודש) שדיבר בהם הכתוב לפני זה, או שמא שבעת ימי הישיבה בסוכה הם ימים בפני עצמם, הבאים לאחרי „חג ה' שבעת ימים“ („שבעה אחרונים“, שתחילתם ביום שלאחרי שבעת הימים).

ולכן נאמר מיד בתחילת הפרשה „בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים“, וזה מגלה שמה שכתוב „בסוכות תשבו שבעת ימים“ קאי על זמן שבעת ימי החג, שתחילתו „בחמשה עשר יום לחודש“.

ב. והנה, מפשטות הדרשה בתו"כ משמע לכאורה, שהמצוה „בסוכות תשבו שבעת ימים“ אינה שייכת לעצם החג⁹ או לשאר הענינים שבחג

א. איתא בתורת-כהנים על הפסוקי (בפרשת המועדות קרוב לסופה), „דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה“: „מה תלמוד לומר² לפי שנאמר³ בסוכות תשבו שבעת ימים ואיני יודע אם שבעה ראשונים אם שבעה אחרונים כשהוא אומר ובחמשה⁴ עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' הרי שבעה ראשונים ולא שבעה אחרונים“.

[ופירשו המפרשים⁵ דשאלת התו"כ „מה תלמוד כו'“ היא, למה נאמר בכתוב הלשון „חג הסוכות“⁶ – והלא בכתובים אלו נאמר רק הציווי „מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו“

1) פרשתנו כג, לד.

2) כ"ה בדפוסי התו"כ וכת"י התו"כ (גי. תשי"ז). ירושלים תשל"ב) לפנינו. ובי"ש כאן „שבעת ימים למה נאמר“. וראה לקמן הערה 6.

3) פרשתנו כג, מב.

4) כ"ה בדפוסי תו"כ לפנינו, ובכת"י ירושלים הנ"ל. אבל בכת"י גי. הנ"ל ויל"ש שם: בחמשה (כבכתוב).

5) קרבן אהרן לתו"כ. מלבי"ם. וראה גם רבינו הלל. ובאופן אחר קצת בפ"י הראב"ד ור"ש משאנץ לתו"כ. ובזית רענן ליל"ש שם, כבהערה הבאה.

6) בפ"י הראב"ד (ועד"ז בר"ש משאנץ) לתו"כ: פ"י שהרי כבר נאמר למטה אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ וכו'. ולכאורה מפרש שכל הכתוב שהעתיק התו"כ מיותר. ולפירושו צ"ל הדכתובים (לה"ל) „ביום הראשון מקרא קודש גו' שבעת ימים גו'“ הול"ל אח"כ.

ובזית רענן מפרש גירסת היל"ש „שבעת ימים למה נאמר“, „שהרי כתיב אח"כ שבעת ימים תקריבו אשה לה“. וכנראה הקושיא היא רק על התיבות „שבעת ימים“ דלא הול"ל שבעת ימים (ועדמ"ש לפניו) (כג, ו) „בחג המצות“. וראה לקמן בפנים סעיף ה). ואכ"מ.

7) ברבינו הלל: הא כתיב קרא אחריתא בסוכות תשבו שבעת ימים. ומשמע שמפרש הקושיא ד„הסוכות שבעת ימים“ מיותר כאן.

8) כג, לט.

9) להעיר מלשון החינוך כאן (מצוה שכה): מצות

ואין זאת אלא שהשמיענו הכתוב, בייתור תיבת „הסוכות“, ש„חג הסוכות“ בפועל חל בזמן זה ד, „שבעת ימים לה“, שתחילתו „בחמשה עשר יום לחודש השביעי“.

אבל באמת אי אפשר לפרש כן, כי מזה גופא שהודיענו הכתוב על־דבר זמן „בסוכות תשבו“ (לא באופן אחר, אלא) עי"ז שקראו „שבעת ימים לה“ הללו בשם „חג הסוכות“, מובן, אשר לא זו בלבד שמצות הישיבה בסוכה חלה בזמן החג, אלא יש לה קשר ושייכות לעצם החג¹² ועניניו¹³.

124 יתירה מזו: כיון שזהו שמו של החג,

(שנתפרשו בכתוב תיכף לאחר זה, בפסוקים הראשונים: „ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו שבעת ימים תקריבו אשה לה“¹⁰) ואף לא למצות נטילת ארבעה מינים (שאותה קישר הכתוב לחג¹¹), ולכן הוה אמינא שהכתוב „בסוכות תשבו שבעת ימים“ לא קאי על זמן החג ומצוותיו הנ"ל;

סוכה שנצטיינו לשבת בסוכה ז' ימים שנאמר כו' ויום ראשון הוא יום ט"ו בתשרי. ואינו מזכיר כלל ענין החג, ולא כמש"כ בלולב (נעתק לקמן הערה 11). ובמנין המצות בריש ספר היד (מ"ע קסח) כתב הרמב"ם „לישב בסוכה שבעת ימים שנאמר כו"ו. ושם עד"ז בלולב (מ"ע קסט). אבל לכאורה אין להוכיח משם (פרט זה, כיון: א) שנכתבו בקיצור הכי נמרץ. ב) באו בהמשך לשביתה בחג הסוכות כו'. וראה לשונו בסהמ"צ (נעתק לקמן הערה 12). ואולי אין לדייק כ"כ בלשונות דספרים הנ"ל.

ולהעיר מהשינוי ברמב"ם: בספר היד באו „הלכות שופר וסוכה ולולב“ בהלכות בפ"ע, ומצות ודיני השביתה ואיסור מלאכה ביו"ט (פסח שבועות ר"ה סוכות ושמוע"צ) ביחד לפנ"ז בהלכות בפ"ע „הלכות שביתה יו"ט“. ולאידך, בסדר מנין המצות (סהמ"צ ובמנין המצות בריש ספר היד), מנה המצות דכל יו"ט ע"פ הסדר (פסח ספירת העומר) שביתה בשבועות, ברה"י, יוהכ"פ (להתענות בו ולשבות ביום הצום), סוכות) ביחד עם מצות השביתה שבהם* – מ"ע קנו"ק (מלבד מצות תקיעת שופר שכתב לבסוף לאחר מצות נטילת לולב).

10) ובפרט שמסיים לפני הציווי על ד' מינים וסוכה (כג, לו) „אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם גוי"ו. וראה רמב"ן כג, לו. מד. אברבנאל כאן. רשב"ם שם, מג בסופו. ספורנו לו בסופו. ובכ"מ במפרשי התורה.

11) כג, לו. וראה לשון החינוך כאן (מצוה שכד): מצות לולב שנקח ביום ראשון של חג הסוכות. וראה מקומות שבהערה שלפנ"ז.

* אלא שבחג המצות מנה תחלה המצות (סיפור יצי"מ ואכילת מצה) ואח"כ השביתה שבו; ובחגה"ס להיפך – תחלה מצות השביתה, ואח"כ המצות שבו (ישיבה בסוכה ונטילת לולב).

12) ראה תוד"ה נכנס (סוכה מו, א), רא"ש ור"ן שם (הובאו בבי"א או"ח סו"ט תרמא) דכיון דסוכה מחמת חג קאיתא* סברא הוא דזמן דידה כו' פטור הוא אף בחג. וראה רמ"א שם. ולהעיר מדעת הב"ח (בתשובה סקל"ב, הובא בבאה"ט שם סק"ב) גם להיפך דאם בירך על החג פטור לזמן לסוכה**.

וראה נ"כ השו"ע שם. לקמן הערה 42.

ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"צ (מ"ע קסח) שמדגיש השייכות דסוכה לחג: שצונו לישב בסוכה שבעת ימים בימי החג (ובהערת קאפח: בכל ימי החג). ובהמצות בספר היד (כבהכתרת ההלכות שופר וסוכה ולולב): לישב בסוכה כל שבעת ימי החג (ועד"ז כתב בלולב שם: ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג). וכ"כ שם בפנים ההלכות (פ"ו ה"ז): אכילה בלילי יו"ט הראשון בסוכה חובה.

13) ראה לשון הר"ש משאנץ בפי' לתו"כ שם בסופו: וסוכה ולולב חג אחד הוא. ועד"ז בפי' הראב"ד שם: ולולב וסוכה חג הוא להם.

* כ"ה בתוס' ותוס' הרא"ש ור"ן שם. וברא"ש לפנינו: דכיון דסוכה מחמת חג עשה. וראה שוה"ג הבא.

** אלא שניקב סברת הב"ח שם היא: כיון דשעת מצוותו הוא וכוונתו לברך גם אסוכה שוב אי"צ לברך עוד. ומביא רא"י מדעת התוס' והרא"ש. ולאחרי שמעתיק דברי התוס' מפרש: מאחר דכוונתו בשעת הברכה הי' גם על החג משום דסוכה מחמת חג קאית זמן דידה. אי"כ כ"ש בני"ד כו'. ע"ש. ואכ"מ. וראה לקמן שוה"ג להערה 42.

מובן, שזהו תוכן החג ועניונו¹⁴ (ככל שם, שבו מתבטא ומתגלה תוכן הדבר).

אבל עפ"י צריך להבין:

(א) למה בציווי „בסוכות תשבו שבעת ימים“ אין בכתוב שום הדגשה – אף לא ע"י ההוספה „בסוכות תשבו בשבעת הימים“ בלבד – להודיע שהם הם שבעת ימי החג האמורים לפני זה?

(ב) למה לא נאמר תיכף בתחילת הפרשה – בהמשך לכתוב „בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות“ – „שבעת ימים תשבו בסוכות“; ובפרט שסגנון זה מצינו בכתוב לעיל לענין החג הראשון: „בחמשה¹⁵ עשר יום לחודש הזה חג המצות לה' שבעת ימים מצות תאכלו¹⁶“ (ורק לאחר זה באו עניני „מקרא קודש“ ואיסור מלאכה והקרבת הקרבנות שבעת ימים)?

ג. ויובן זה בהקדם הביאור וההסברה, ע"פ נגלה, בשייכות מצות סוכה למצות נטילת לולב (דאע"פ שגם נטילת לולב נבדלה בפרשה מחג הסוכות, הרי שייכותה לענין „חג ה' שבעת ימים“ נזכרה בכתוב, משא"כ מצות הסוכה, כנ"ל).

כתב רבינו הזקן בסידורו¹⁷: „מצות

והנה, לכאורה זהו ענין ע"פ קבלה, שמקורו בכתבי האריז"ל¹⁹; אבל יש לומר, אשר ככל הענינים שב(קבלה ו)פנימיות התורה, גם לענין זה יש מקור והסברה ע"פ נגלה²⁰ [ובפרט ששינה אדמו"ר הזקן מהלשון שבכתבי האריז"ל („טוב לברך כו"ו וכיוצא בזה) וכתב „מצוה מן המובחר“²¹].

הלשון בסידור: „ומן הדין יש לברך על הלולב אחר התפלה קודם ההלל אלא לפי שמצות .. המובחר ואי אפשר לצאת מבית הכנסת מפני הרואים לפיכך בבורק קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך“. וראה לקמן הלשון דכתבי האריז"ל.

(19) פע"ח שער הלולב (שער כט פ"ג) ענין נטילת לולב. שער הכוונות דרושי חגה"ס בתחלתו. סידור האריז"ל (כוונת לולב ונענועיו). משנת חסידים מס' ימי מצוה וסוכה רפ"ה.

(20) בשל"ה (רמה, ב) לאחר שמביא מסדר היום הב' אופנים (אם ליטול בסוכה או דוקא בביהכ"ס) כתב: ואני אומר ירא שמי' יוצא ידי שניה' כו' לא יסיח דעתו ממנו כו' מבי"ה לסוכה וינענע שם לשש קצוות. וכן אני נוהג כן בכל ימי סוכות. ואח"כ מביא מכתבי האריז"ל (כלשון הפע"ח שבהערה הבאה) ומסיים „והבוחר יבחר“. הובא במג"א סתרנ"א סקי"ז. סתרנ"ב סק"ג*. ובאר היטב שם בשם השל"ה. ובסי' יעב"ץ כתב שכן נהג אביו.

וראה בכורי יעקב או"ח ס' תרמד סק"א: ולכן מה שנוהגין אנשי מעשה לטול לולב בשחרית קודם הליכה לביהכ"נ בסוכה מנהג כשר הוא לא בלבד מהטעם דע"פ הקבלה לטול לולב בסוכה אלא ג"כ מטעם זריזין מקדימין למצות לולב.

(21) בפע"ח מתחיל (הובא בשל"ה שם): טוב לברך תחלה קודם התפלה בהיותך בביתך בסוכה עצמה כו' ויותר טוב לברך אחר העמידה קודם הלל בהיותך בסוכה אך מפני הרואים תעשה כנ"ל.

(* במג"א שם: ושל"ה כתב שיענעו בסוכה קודם הליכתו לבהכ"נ ע"ש. וצנע"ל דלא כתב שיברך בסוכה כמו"ש בכתבי האריז"ל. וכמו"ש בעצמו בסי' תרנא שם (של"ה בשם האריז"ל). ובבאר היטב: בשל"ה כתב שיענעו בסוכה ויברך ואח"כ שאר הניענועים יהיו בבהכ"נ. ואכ"מ.

(14) ראה לקמן הערה 42.

(15) כג, ו.

(16) ע"ד הפשט ראה מלבי"ם כאן: שהוצרך

להניח הודעת הלכות הסוכה שהם מרובים עד לבסוף. משא"כ ענין המצה ופרטי' נתבאר כבר בפ' בא. אבל עדיין צ"ע, דהפרטים כל האורח בישראל גו' למען ידעו דורותיכם גו' ה' אפשר להניח לבסוף, ולכתוב בתחלת הפרשה, „בסוכות תשבו שבעת ימים“, כבמצה.

(17) „דיני נטילת לולב“ (לפני הלל).

מן המובחר" (היינו, שההדגשה היא על ענין נטילת לולב) מוכח²⁶, שכונתו שזהו (לא דין בסוכה, אלא) דין ומצוה מן המובחר במצות נטילת לולב²⁷.

ומשתי סברות אלו יש גם נפקא-מינה לפועל – היכא שהאדם פטור מן הסוכה, כגון בשעת ירידת גשמים וכיוצא בזה (ד"המצטער פטור מן הסוכה"²⁸):

אם נטילת לולב בסוכה היא (רק) מצוה מן המובחר במצות סוכה – כשאר כל הענינים, אכילה ושתיה וכיו"ב, שמקיימים בהם מצות ישיבה בסוכה – הרי כשהוא פטור מן הסוכה מחמת ירידת גשמים וכיו"ב, אינו צריך להמתין בנטילת הלולב עד שיפסוק הגשם, שהרי עכשיו אין עליו חיוב ישיבה בסוכה (כשם שאינו צריך להמתין באכילתו ושתיתו וכיו"ב עד שיפסוק הגשם)²⁹.

אבל אם זהו (גם) מצוה מן המובחר בנטילת לולב, הרי אע"פ שעכשיו (בעת ירידת הגשם) אין עליו חיוב מצות סוכה, מכל מקום, כיון שהוא מחויב בנטילת לולב, ושלימות מצוה זו – (מן המובחר) היא כשמתקיימת בסוכה –

ד. לכאורה היה אפשר לבאר הטעם שנטילת לולב בסוכה היא „מצוה מן המובחר“, שזהו מצד מצות הסוכה: כיון שמצות סוכה היא²² „תשבו כעין תדורו“, „שיהיה אוכל ושתה וישן ויטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו .. וכל דבר שלא היה עושה חוץ לביתו לא יעשה חוץ לסוכתו“²³ (ודרוש טעם והיתר מיוחד ללמוד וכו' חוץ לסוכה²⁴), הרי מזה מובן בפשטות, שגם נטילת לולב, שהיא מהענינים שאדם עושה במשך ימי הסוכות, צריכה להיות בתוך הסוכה (ובפרט שמצותיה אחשביה²⁵, וממילא יש בזה דין קביעות – ובמכל-שכן: ומה טיול (וכיוצא בזה) צריך להיות בסוכה, כל-שכן נטילת לולב).

אבל מזה שכתב רבינו הזקן הענין „הנ"ל בין „דיני נטילת לולב“, וגם מלשונו „מצות נטילתו בסוכה היא מצוה

ובשער הכוונות מתחיל: הנה טוב הוא כו' ומה טוב ה' אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראוי' אליו. ובסי' האריז"ל (ועד"ז במ"ח) הלשון: מצד הדין ראוי שמיד אחר העמידה קודם ההלל לברך על הלולב תוך הסוכה אך מפני הרואים כו'. אבל מובן שהכוונה במ"ש „מצד הדין“ היא רק ע"ז שמברך עליו בשעה הראוי' לו (אחר התפלה לפני הלל), וכמפורש בלשון אדה"ז בסידור שהשמיט בתחלת לשונו „בסוכה“.

(22) סוכה כת, ב ואילך. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ה ואילך. טוש"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס תרלט ונ"כ.

(23) לשון אדה"ז שם ס"ד.

(24) סוכה שם. רמב"ם שם ה"ט. טוש"ע (ודאדה"ז) שם ס"ד.

(25) ראה בכורות י, א. רש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ע' איסורו חישובו.

(26) וכדמוכח ביותר ממשנ"ת בכתבי האריז"ל שם.

(27) ראה ביכורי יעקב (הנ"ל הערה 20). אבל לדבריו ה"ז מצד נטילתו קודם התפלה לא מצד נטילתו בסוכה.

(28) ראה סוכה כת, ב במשנה. שם כט, א. רמב"ם שם ה"י. טוש"ע (ודאדה"ז) שם ס"ה ואילך (סי"ז סכ"א).

(29) ראה שו"ע אדה"ז שם (סכ"ה.ו. וש"נ) יתירה מזו.

הכתוב ואומר לאלתר „שבעת ימים מצות תאכלו“; ובחג הסוכות לא נאמרה מצות „בסוכות תשבו שבעת ימים“ בסמיכות לשם החג, אלא רק בסוף הפרשה.

וי"ל שהביאור בחילוקים הללו נלמד מחילוק נוסף שמצינו בין שני מועדים אלו: בלשון חז"ל – וגם בלשון המורגל במנהג ישראל (בלשון בני אדם) – נקרא³⁴ חג המצות (גם) בשם אחר, חג הפסח. משא"כ חג הסוכות לא מצינו שיהא נקרא בשם נוסף³⁵, אלא בשמו זה הוא נקרא בחז"ל³⁶ ובמנהג ישראל.

ומכל הנ"ל מובן, שהיותו של מועד זה „חג המצות“ אינו מבטא לגמרי את תוכנו של כל חג הפסח; משא"כ בחג הסוכות, ענין הסוכות הוא עיקר תוכן החג.

ולכן, כשנאמר בתורה „בחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות לה“³⁷, פירש הכתוב לאלתר „שבעת ימים מצות תאכלו“, והיינו, שרק משום פרט זה דאכילת מצה נקרא בשם „חג

127

מסתבר שמן המובחר הוא להמתין³⁰ עד שיפסוק הגשם כדי לקיים „מצות נטילתו בסוכה“, שהיא מצוה מן המובחר.

ה. והביאור בכל זה – יש לומר:

בפרשת המועדות (בפרשת אמור) מצינו רק שני מועדים שנזכרו בכתוב בשם מיוחד – חג המצות וחג הסוכות³¹. אבל יש חילוקים ביניהם:

(א) גבי חג המצות כתיב „ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות לה“³², ושם „חג המצות“ לא נזכר על כל שבעת הימים³²; ובחג הסוכות כתיב „חג הסוכות שבעת ימים לה“³³.

(ב) לאידך – בחג המצות ממשיך

(30) ראה שו"ע אדה"א או"ח סצ"ד סוס"ה: כדי לקיים המצוה מן המובחר נכון הוא שימתין כו' ואין בזה משום אין מחמיצין את המצות וזריזים מקדימין למצוה כיון שמתכוין כדי לקיים מצוה מן המובחר. וראה שד"ח (כללים מע' זיין כלל א) עד"ז לענין נטילת ד' מינים דנכון להמתין לקיים המצוה מן המובחר. אנציקלופד" תלמודית כרך יב ע' תיח. וש"נ.

(31) בחג השבועות נאמר (כג, טז, כא): „עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם גו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש גו'“. בר"ה: ה'י' לכם שבתון זכרון תרועה (שם, כד). ביום הכיפורים: יום הכפורים הוא (שם, כז), יום כיפורים הוא (שם, כח).

(32) ועד"ז בפניחס (כה, יז): בחמשה עשר יום לחודש הזה חג שבעת ימים מצות יאכל. ובמשפטים (כג, טו) „את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות“. ועד"ז בתשא (לד, יח). אבל לא נאמר „חג המצות שבעת ימים“. וגם בנ"ך (דה"ב ל, כא. ועד"ז שם לה, יז. עזרא ו, כב) לא נאמר על עצם שם החג כ"א על עשיית בני – „ויעשו בני גו' את חג המצות שבעת ימים בשמחה גו'“.

(33) ועד"ז בראה (טז, יג): חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים.

(34) כל השבעה (שמונה) ימים, ולא רק יום י"ד וט"ו ניסן שנק' פסח גם בתושב"כ (ראה השקו"ט כו' בס' המועדים בהלכה להרש"י זיין ע' רטו ואילך). וראה הגש"פ קה"ת (הוצאת תשמ"ו ואילך) ע' תרסח בהערות.

(35) מלבד השמות ע"ש מועדי התבואה (בחי משפטים כג, יז): מועד חודש האביב, חג הקציר, חג האסיף. – נתבאר באוה"ת משפטים ע' אקעח ואילך. לקו"ש חכ"ט ע' 232 ואילך.

(36) או „חג“ סתם: בש"ס ובלשון בנ"א (כולל שמע"צ – ראה שו"ע יו"ד ס"כ, ס"ד). בתושב"כ – גם פסח ושבועות.

לה' לדורותיכם³⁹. וזה שהוא יו"ט, זמן מיוחד, הוא הסיבה למצוות שבו⁴⁰, כולל מצות אכילת מצה⁴¹.

משא"כ שבעת הימים שתחילתם, בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה⁴² אינם זמן מיוחד ומובדל מצד עצמו, אלא להיפך – כיון שבשבעת ימים אלו יש חיוב ומצוה דישיבה בסוכה⁴² (ובפרט שאופן מצות הסוכה הוא שהיא מקיפה את כל האדם ואת

(39) בא יב, יד. וראה שם מב, ובפרש"י: הוא הלילה שאמר לאברהם בלילה הזה אני גואל את בניך.

(40) ראה לקו"ש חט"ז ע' 107 ואילך. וש"נ.
(41) ראה לשון הרמב"ם (לענין אכילת מצה) במנין המצות בריש ספר היד מ"ע קנח; מצוה ז' בהכותרת להלכות חמץ ומצה. ולאידך בסהמ"צ מ"ע קנח וביד הל' חמץ ומצה רפ"ו: לאכול מצה בליל חמשה עשר.
(42) וכמודגש בהלכה בטעם הדיעות דמחלקים דכשבירך זמן בשעת עשיית הסוכה לפני החג אינו מברכו ביו"ט על החג, משא"כ לאידך אם בירך על החג בליל א' בביתו צריך לברך זמן כשיאכל בסוכה – „דכיון שבירך בשעת עשי' ועיקר יום טוב אינו אלא מפני הסוכה* ברכת הסוכה עולה ליום טוב ולסוכה" (ספר ההשלמה לסוכה מו, א. הובא בספר המכתם לסוכה שם. כל בו סוף הל' לולב. אורחות חיים סוף הל' סוכה (ועד"ז הוא במאירי סוכה שם). ועפ"ז מחלקים לשאר יו"ט, פסח ועצרת, דמברכין זמן איו"ט. וראה ברכי יוסף או"ח סתרמ"ג דכתב דכן הוא להלכה).

(* בתוס' רא"ש ור"ן הלשון להיפך (כנ"ל הערה 12). אבל בברכ"י שם סתרמ"ג כתב דקאי בחד שיטה. אבל ראה שו"ת משאת משה (ארו"ח סי' ה' שהובא בבאה"ט וברכ"י שם) דכתב בסברת התוס': וכיון דמחמת' קאתי מני בריך אסוכה הויל כמפרש אסוכה וארגל דמשמ א' הויל ברם היכא דברך שהחיינו ארגל גופי' לא זו פוטרי זמן דסוכה דאין הרגל נתגלה במצות עשיית סוכה, וע"ש. ואכ"מ.

המצות", ולא מפני שזהו תוכן החג וכל שבעת הימים שבו³⁷.

ולעומת זאת, „בחמשה עשר יום לחודש השביעי" הוא „חג הסוכות שבעת ימים לה" – זהו תוכן (החג ד)שבעת הימים.

ומטעם זה גופא לא נאמר הציווי „בסוכות תשבו שבעת ימים" מיד לאחר „חג הסוכות" (כנ"ל), דאם כן הוה אמינא שלא נקרא חג הסוכות אלא מחמת ישיבת הסוכה שבו (על-דרך חג המצות), אבל אין זה תוכנו של כל החג.

ו. וההסברה בזה:

יום החמשה עשר לחודש ניסן נבדל להיות זמן מיוחד (בעיקר) לא מפני שזהו זמן מצות³⁸ אכילת מצה, אלא בגלל היותו „יום צאתך מארץ מצרים", ולכן נעשה חג ויו"ט – „והיה היום הזה לכם לזכרון וחסותם אותה חג

(37) ולכן נאמר הלשון „חג המצות" (בעיקר) רק על יום ט"ו, כנ"ל בפנים, שהרי מצות אכילת מצה היא רק בלילה הראשונה שאז הכתוב קבעו חובה משא"כ בשאר הימים שהוא רק רשות (תו"כ פרשתנו שם. פסחים כב, א). וראה ט"ז או"ח סתרמ"ח קרוב לתחלתו: ולמה יקראו כל הימים חג המצות והי' לקרותם איסור חמץ אלא דהכל נגרר אחר לילה הראשונה ובשבילה באו שאר הימים כו'.

(38) ועד"ז הוא בחג השבועות (ראה טז, יו"ד) שאינו מחמת חיוב וקיום מצות (קרבתו) דיום זה כ"א (כמודגש בשמו – גם בפרשתנו) מצד „וספרתם לכם גו' עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום גו'" (פרשתנו כג, טו. טז. וכן בראה שם, ט), מצד הזמן והמנין דשבעה שבועות. ולכן מקריבים בו מנחה חדשה. משא"כ הלשון „ביום הביכורים" (פינתס כח, כו. ראה פרש"י שם). אבל לא נק' מטעם זה במקרא בשם חג.

ז. ועפ"ז מובן, שהציוויים על החג ופרטי הכתובים בהתחלת הפרשה – „ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו שבעת ימים תקריבו אשה לה' גו'" – אינם ענינים בפני עצמם שאין להם קשר לחיוב הישיבה בסוכה (כמו שהיה מקום לומר, כנ"ל) אלא אדרבה – גדר חג הסוכות שייך אליהם וחל גם עליהם.

משא"כ חג הפסח, היותו חג הוא ענין בפני עצמו, נוסף על המצות, וממילא כל שאר עניניו – „מקרא קודש", „כל מלאכה לא תעשו", והקרבת הקרבנות במשך שבעת ימי החג – אינם שייכים לענין המצות שבו⁴⁶, אלא לעצם החג.

ח. וע"פ הנ"ל מתבאר ענין קיום

כל עניניו במשך שבעת הימים, שהרי המצוה היא „תשבו כעין תדורו", כנ"ל – להיות „דר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין לילה", הנה עי"ז נעשים שבעת הימים ימים מיוחדים, חג לה'.

[בסגנון אחר קצת: בכל שבת ויו"ט אנו אומרים (בתפילה), „זכר ליציאת מצרים", אבל יש בזה חילוק בין הזמנים:

בחג הפסח אמירה זו היא לקיים מש"נ „זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים"⁴³, שהוא יסוד הציווי וחסותם אותו חג לה' לדורותיכם", כנ"ל, והיינו אשר (הזכירה בזמן ד) יציאת מצרים היא הגורמת להיות זמן זה חג ומועד;

משא"כ בשבת ובשבועות. וביותר –

בחג הסוכות, שבו נאמר בכתוב⁴⁴ „למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" – והיינו, אע"ג שאין זה הזמן אשר „בסוכות הושבתי גו" ביציאת מצרים; והתורה אינה מזכירה טעם זה בסמוך לציווי על החג בתחלת הפרשה, אלא כטעם למצות „בסוכות תשבו שבעת ימים".

ואדרבה – מצות ישיבה בסוכה וחג הסוכות הם בזמן זה דוקא משום שאינו (בימי האביב) בזמן יציאת מצרים (כמ"ש בטור)⁴⁵.

(43) בא יג, ג. ובכ"מ בהפרשה. וראה רמב"ם הל' חו"מ רפ"ז.

(44) פרשתנו כג, מג.

(45) או"ח סתרכ"ה. וראה בארוכה כ"י וב"ח שם. ולהעיר שגם רש"י פ"י פרשתנו עה"פ תתם „ענני כבוד" (ראה מפרשי רש"י). וראה שו"ע אדה"ז שם.

(46) וכמודגש בהדין (שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"א ס"ג, ממג"א וח"י שם) דמי שנמשכה סעודתו במוצאי יו"ט האחרון ש"פ עד לאחר צאת הכוכבים מותר לאכול חמץ בסעודה, ד„אכילת חמץ (ש)אינו תלוי כלל בקדושת היום". וראה לעיל ע' 36.

(* ועפ"ז צ"ל שמי"ש אדה"ז בסי' תלב ס"ג (מהרא"ש פסחים פ"א סיו"ד. ועוד): ולמה אין מברכין שהחיינו קודם הבדיקה לפי שמצוה זו היא לצורך הרגל לתקן הבית ולבער החמץ מתוכו לצורך המועד לפיכך היא נפטרת בברכת שהחיינו שמברכין ברגל בקידוש לילה – אין הכוונה ב„לצורך הרגל", „לצורך המועד" לקדושת המועד, כ"א הזמן זהרגל. ולהעיר שמשנה שם מלשון הרא"ש שם ש„סמכינן ל"י אומן דרגל מידי דהוה אעושה סוכה ולולב לעצמו דמחויב לברך שהחיינו בעשייתו אלא סמכינן ל"י אומן דרגל" (וכ"כ אדה"ז בעצמו בסי' תרמ"א סוס"א לענין סוכה „לפי שאנו סומכין על ברכת שהחיינו שאומרים בקידוש היום כו' וברכה אחת עולה לכאן ולכאן") וכתוב „לפיכך היא נפטרת כו'". וראה ב"ח שם סי' תלב. ט"ז שם סוסק"ב. ואכ"מ.

לכם ביום הראשון גוי", והיינו שמצות נטילת לולב היא מפני שזהו "יום הראשון" של חג הסוכות.

וממילא מובן, ש"זמן מצוה" ו"שם מצוה" שעל ארבעת המינים, "חל" 51 ביום הראשון⁵², דקדושת חג הסוכות גורמת החיוב ושם המצוה עליהם⁵³.

וכיון ששלימות גדר וקדושת החג היא ע"י הישיבה בסוכה בפועל, הרי ממילא מובן, שנטילת הלולב בסוכה אינה רק דין ב"כעין תדורו" של הסוכה, היינו שזהו הידור והוספה במצות סוכה, אלא זהו דין בנטילת לולב המוסיף⁵⁴ שלימות ב"שם (וקיום ה)מצוה" דלולב, "מצוה מן המובחר"⁵⁵.

51) ל' רש"י ד"ה ולולב (סוכה לג, א). וד"ה ה"ג (שם ע"ב).

52) אלא שלדעת רש"י הרי"ז חל תיכף משקידש היום למקריי דיחוי.

53) ו"אין אגודתו (לפני החג) קריאת שם להיות חל שם לולב פסול לדחות כו' עד שיקדש עליו היום" (פרש"י סוכה שם ד"ה וה"ג). משא"כ בסוכה* שמצוה בעשייתה שנאמר "חג הסוכות תעשה לך" – ראה פרש"י מכות ה, א. שו"ע אדה"ז סתרמ"א ס"א (ט"ז שם). סתרכ"ה (מרמ"א ומג"א שם). העמק שאלה לשאילתות שאילתא קסט. ועוד. וראה צפע"ב הל' שבועות פ"ה הט"ו מה שמחלק בין מצה לסוכה לפני החג.

54) וע"ד (ובמכש"כ) דשבת אהנאי לתמידין וכמה כיו"ב (זבחים צא, רע"א). ועד"ז יוה"כ פ' שאהנאי לכל קרבנות היום, שלכן כל עבודות יוה"כ אינן כשרות אלא בו (בכה"ג). – יומא לב, סע"ב וש"נ.

55) ע"פ כהנ"ל מובן גם מנהג חב"ד שמהדרין לאגוד הלולב בסוכה (ערב יו"ט).

(* וראה סוכה שם ע"א. וש"נ. ובפרש"י שם ד"ה לולב. ואכ"מ).

מצות ישיבה בסוכה, והשייכות דמצות נטילת לולב למצוה זו:

כאמור לעיל, בציווי על הישיבה בסוכה לא נאמר "בסוכות תשבו בשבעת הימים", כלומר שהם מצד עצמם שבעה ימי חג, כי החיוב לישיב שבעה ימים בסוכה אינו מפני שהם שבעת ימי החג, אלא להיפך – "בסוכות תשבו" יוצר את הגדר של שבעה ימי חג, כנ"ל בארוכה.

ועפ"ז יומתק לשון רש"י על הנאמר בגמרא⁴⁷ גבי שמיני עצרת שהוא "רגל בפני עצמו" הנבדל מחג הסוכות, דפירש: "שאיין יושבין בסוכה". כלומר, שענין הרגל דחג הסוכות הוא הישיבה בסוכה (והוא מסובב ממנה)⁴⁸; עצם הרגל תוכנו הוא ש"יושבין בסוכה"⁴⁹.

ובסגנון אחר: חלות ענין החג והמועד היא ע"י הישיבה בסוכה⁵⁰ שבעת ימים בפועל, "תשבו כעין תדורו".

ומאידך, בלולב נאמר "ולקחתם

47) סוכה מח, רע"א.

48) ע"פ כהנ"ל מובן גם שאין סתירה מזה שבמס' יומא (ג, א) ועד"ז בחגיגה (יז, א) פי' "שאיין שם חג הסוכות עליו" – כי היינו הך.

49) ראה גם ט"ז או"ח סו"ס תרס"ח.

50) עפ"ז אולי יש להסביר זה ד"בלילה ראשון של חג . . צריך לאכול בתוך הסוכה אפילו בשעת הגשם ואע"פ שהוא מצטער כו' בלילה הראשונה חייב לאכול בסוכה" (שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט סי"ז. וש"נ) אף שבשאר ימות החג אינו מחוייב, כיון שע"ז נעשית שלימות קדושת החג*.

(* עפ"ז יש לבאר (ע"ד הרמז עכ"פ) ל' אדה"ז שם: אבל בלילה הראשונה של חג דהיינו ליל ט"ו בתשרי (צריך לאכול כו').

בבוא חג הסוכות נעשה חידוש – שכל הנהגות האדם בחייו יום יום, כמות שהם, הופכות לענין של מצוה.

ומזה נובע ומשתלשל כן גם בגשמיות, שכל האדם מראשו ועד רגליו עם לבושי נמצאים בסוכה, ודבר זה לא מצינו כדוגמתו בשום מצוה אחרת – שכל מציאות האדם וכל עניניו מסובכים ומקפים במצותו של הקב"ה.

י. ועל כל זה מוסיף רבינו הזקן ומדגיש שמצות נטילת לולב בסוכה היא מצוה מן המובחר – בלולב⁵⁸, „לפיכך בבקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך”, והברכה היא „על נטילת לולב”:

יכול אדם להעלות בדעתו שהצורך להיות מוקף ומסובב במצות סוכה, היינו ברצון העליון, נוגע (בעיקר) למי שעיסוקו בענינים וצרכים גשמיים, אבל לא לאלו שהם בסוג הלולב (כפות תמרים), „שיש בו טעם – שיש בהם תורה”⁵⁹, שהרי הם קשורים תמיד לקב"ה ע"י לימודם בתורה⁶⁰;

ועל-דרך-זה בעבודת כל אדם, עלול הוא לומר בלבו: „אכילתו ושתייתו כו” – מובן שהם צריכים להיות חדורים ומקפים במצות הסוכה, אבל מאיזה טעם צריך ליוזר שהמצוה והרצון העליון של הסוכה יקיפו את לימודו והשגתו בתורה? הן אמת שחייב הוא גם בקיום המצוות, כי „כל

ט. הביאור בכל הנ"ל בפנימיות הענינים ובעבודת האדם:

בענין המבואר לעיל, שזמן „חמשה עשר לחודש השביעי הזה” נעשה חג מפני מצות „בסוכות תשבו שבעת ימים”, ישנה מעלה⁵⁶ לגבי זה שבחג המצות הזמן מובדל⁵⁷ מצד עצמו:

כאשר קדושת החג באה מצד פעולות האדם למטה, יש מזה רושם בעולם, כיון שהדבר פועל גם בזמן (– העולם) כמו שהוא מצד עצמו, מבלי שיש לו שייכות אל הקדושה; משא"כ כאשר הזמן מובדל בעצם מצד למעלה. והחילוק הנ"ל מתבטא בהבדל שבין שתי מצוות אלו עצמן – אכילת מצה וישיבה בסוכה: אכילת מצה ענינה אכילה של מצוה; אין זו אכילה שהיה האדם אוכל בלאו הכי, שלא לצורך מצוה.

משא"כ קיום מצות הישיבה בסוכה אינו ע"י ענינים מחודשים הנעשים לשם המצוה, אלא אדרבה: החיוב הוא „כעין תדורו”, היינו עשיית פעולות שבסדר החיים של כל אדם, ללא כל שייכות ליהדות ולתורה ומצוות – והחידוש הוא שמכל מקום יש בהם קיום מצוה, מצות ישיבה בסוכה.

וזהו העילוי שבחג הסוכות: בכל השנה יש צורך בעבודה גדולה כדי לעמוד במצב של „כל מעשיך יהיו לשם שמים”⁶¹, ובכל דרכיך דעה⁶², אבל

56) ונ"ד העילוי דיו"ט שני של גליות לגבי יו"ט ראשון (לקו"ת שמע"צ צב, ריש ע"ב ואילך. דרמ"צ קיד, א.ב. לקו"ש ח"ט ע' 235 ובהערות שם).

57) אף שלגבי שבת הרי בכל יו"ט ישראל קדשניהו לזמני (ברכות מט, א).

58) ע"ד החסידות ראה סידור רסג, סע"ג ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ד. המשך תרס"ו ע' לב. ובכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 360.

59) ויקר"פ פ"ל, יב.

60) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1160 ואילך.

ועל-דרך-זה בכלל – כאשר יש בידו (לא רק עסק התורה בפועל, אלא גם) חביבות ויוקר התורה, ברכו בתורה תחלה⁶³, מתקיים היפך „אבדה הארץ“⁶⁴, וזה מביא בקרוב ממש לקיום „ופרוס עלינו סוכת שלומך“, בבנין בית המקדש שעליו נאמר „ויהי בשלם, סוכו“⁶⁵, שיבנה ע"י משיח צדקנו⁶⁶, במהרה בימינו ממש.

(משיחת שמחת בית השואבה תשכ"ד)

האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו⁶¹, אבל זהו מצד ענין הסוכה, שגדרה הוא „תדורו“, להקיף את האדם כולו, אבל לכאורה אין זה ענין בנטילת הלולב – בעצם הלימוד וההשגה בתורה, שהרי הוא קשור כבר בזה לחכמתו של הקב"ה.

וע"ז באה ההוראה, ש„מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המובחר“, היינו שהדבר נוגע להבנתו והשגתו בתורה⁶²: אימתי ביכלתו להשיג ולקבל את חכמת התורה, שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה – כאשר הוא מכיר ומרגיש שלימודו הוא ענין המקיף אותו והנעלה ממנו באין ערוך, וממילא יש בו הביטול והתשוקה לקלוט את תורתו של הקב"ה, שהיא נעלמה מעין כל חי – בהבנתו והשגתו.

(61) יבמות קט, ב.

(62) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. לקו"ש

חט"ו ע' 139.

(63) ראה תלמידי ר' יונה הובא בר"ן נדרים פ"א, א. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס מז.
 (64) נדרים שם. ב"מ פה, ריש ע"ב.
 (65) תהלים עו, ג. וראה תרגום עה"פ. מדרש תהלים שם.
 (66) ראה פסחים ה, א: בשכר שלשה ראשון (שביית הרגל דפסח ושביית הרגל דחג ונטילת לולב שנקראו ראשונים – רש"י שם) זכו לשלשה ראשון כו' לבנין ביהמ"ק ולשמו של משיח. וראה חדא"ג שם. ובארוכה לקו"ש ח"ט שם.

